

[Startside](#) > ... > [Dine Rettigheder](#) > [Mindreåriges Rettigheder I Retssager](#) > [Czechia](#)

Indholdet er leveret af

Tjekkiet

Mindreåriges rettigheder i retssager

Tjekkiet

1. Børns rets- og handleevne

I privatretten fremgår det af lov nr. 89/2012 (den civile lovbog), at et barns evne til at gennemføre en bestemt retshandling er knyttet til den intellektuelle og viljebestemte modenhed hos personer på hans eller hendes alder. Der er tale om en afbeviselig retsformodning, hvilket betyder, at der altid er mulighed for at bevise det modsatte. Fuld rets- og handleevne opnås, når barnet fylder 18 år. Under særlige omstændigheder kan en domstol dog give et barn på 16 år rets- og handleevne. Hvis et barn ikke har rets- og handleevne, skal det repræsenteres af dets retlige repræsentant eller værge. Disse personer kan give deres samtykke til visse af barnets retshandlinger, i hvilket tilfælde barnet har lov til at handle på egen hånd inden for rammerne af samtykket, medmindre dette specifikt er forbudt efter loven.

Ifølge den tjekkiske straffelov (lov nr. 40/2009) kan børn under 15 år ikke holdes strafferetligt ansvarlige. Børn over 15 år, men som var under 18 år på gerningstidspunktet, er kun strafferetligt ansvarlige, hvis deres intellektuelle og moralske modenhed på gerningstidspunktet gjorde det muligt for dem at forstå ulovligheden af deres handlinger og kontrollere disse handlinger.

2. Situationen for børn i civile retssager

a) Børns rolle og rets- og handleevne i civile sager

Børn kan medvirke i retssager på forskellige måder. I civile sager optræder børnene normalt som deltager i sagen, men de kan også være vidner. I det følgende behandles børns rolle som deltager i civile retssager. Den relevante lovgivning er den civile retsplejelov (lov nr. 99/1963) og loven om særlige retssager (lov nr. 292/2013).

Civile sager er opdelt i kontradiktoriske og ikkekontradiktoriske procedurer. Selv om børn kan være involveret i begge typer procedurer, er de oftest involveret i ikkekontradiktoriske procedurer (f.eks. sager om forældremyndighed). De vigtigste spørgsmål, der behandles i sager om forældremyndighed, vedrører barnets navn og efternavn, underholdsbidrag, samværsret, forældreansvar og specifikke spørgsmål vedrørende forældremyndighed. I de fleste tilfælde kan en sag indledes efter anmodning eller af en domstol af egen drift, bortset fra spørgsmål vedrørende barnets repræsentation (i disse tilfælde kan der kun indledes en sag efter anmodning fra den retlige repræsentant) eller sager vedrørende tildeling af rets- og handleevne (som kun kan indledes på anmodning af barnet eller dets retlige repræsentant).

Ligesom inden for privatretten er børns rets- og handleevne i civile sager knyttet til den intellektuelle og viljebestemte modenhed, som karakteriserer børn i deres alder. Hvis sagens omstændigheder kræver det, kan en domstol dog beslutte, at et barn skal repræsenteres af sin retlige repræsentant eller værge, selv om det ellers ville kunne handle selvstændigt i sagen.

b) Domstole og andre myndigheder, der varetager børns interesser

Børns retlige status afgøres af domstolene. Kontradiktoriske og ikkekontradiktoriske sager behandles af de almindelige domstole. Dommere, der behandler ikkekontradiktoriske sager ved disse domstole, behandler imidlertid normalt ikke kontradiktoriske sager. I første instans føres sagen af distriktsdomstolene, mens de regionale retter fungerer som appeldomstole. Fornytt prøvelse i appelsager er ikke tilladt i sager om

forældremyndighed.

I civile sager om retlig omsorg for mindreårige spiller myndigheden for social og retlig beskyttelse af børn en central rolle. Denne kompetence udøves primært af kommunkontorer med udvidet kompetence. Myndigheden med ansvar for social og retlig beskyttelse af børn kan indlede ovennævnte sager og derefter optræde som procesværgen i sådanne sager. Samtidig sikrer myndigheden også den sociale og retlige beskyttelse af barnet uden for retssagen, det være sig i forbindelse med forebyggende eller rådgivende aktiviteter eller ved hjælp af pædagogiske foranstaltninger. Myndigheden med ansvar for social og retlig beskyttelse af børn er omfattet af lov om social og retlig beskyttelse af børn (lov nr. 359/1999).

I de tilfælde, der er nævnt ovenfor, kan anklagemyndigheden også indlede (eller indtræde i) sager. I tilfælde af retlig omsorg for mindreårige kan den gøre dette i tilfælde, hvor der træffes en særlig foranstaltning vedrørende opdragelse af barnet, institutionel pleje, fastsættelse af fødselsdato eller suspension, begrænsning eller fratagelse af forældreansvar eller udøvelsen heraf. Hvis anklagemyndigheden indleder en sag, handler den som enhver anden sagsøger. Hvis anklagemyndigheden tilslutter sig sagen, kan den træffe alle de foranstaltninger, der kan træffes af en part i sagen, med undtagelse af dispositioner (såsom tilbagetrækning af ansøgninger).

c) Varetagelse af barnets tarv

Et generelt princip, der ligger til grund for civile retssager, der involverer børn, er, at der lægges vægt på at beskytte barnets tarv i overensstemmelse med konventionen om barnets rettigheder. Hvis det barn, der er involveret i sagen, er i stand til at danne sine egne synspunkter, skal retten tage hensyn til barnets synspunkter i sagen. Når retten tager hensyn til barnets synspunkter, skal den være opmærksom på barnets alder og intellektuelle modenhed.

Civile kontradiktoriske procedurer omfatter en række instrumenter, der forbedrer barnets stilling. En af dem er forpligtelsen til at forkynde dokumenter for børn over 15 år. "Formelle afgørelser" mod børn er uantagelige, hvorfor der ikke kan afsiges domme om anerkendelse, udeblivelse eller betalingspåbud mod børn.

I ikkekontradiktoriske procedurer og sager om forældremyndighed lægges der vægt på, om sagen er hensigtsmæssig. I sager vedrørende aftaler med børn er det muligt at udstede en foreløbig forholdsregel, der skal træffes af en domstol inden for syv dage. I tilfælde af alvorlig trussel mod eller krænkelse af barnets vitale interesser træffer en domstol normalt afgørelse om foreløbige forholdsregler inden for 24 timer. Efterfølgende bør der indledes en ordinær retssag senest seks måneder efter indledningen af proceduren. For at beskytte barnets tarv er myndigheden med ansvar for social og retlig beskyttelse af børn ofte involveret i retssager som procesværgen.

3. Situationen for børn i straffesager

a) Børn under 15 år som gerningsmænd til strafbare handlinger

I Tjekkiet kan børn under 15 år ikke drages til ansvar for strafbare handlinger. Hvis et barn under 15 begår en lovovertrædelse, der ellers betragtes som en strafbar handling, fører dette til en ekstraordinær civil retssag efter loven om særlige retssager (lov nr. 292/2013) i stedet for en straffesag efter strafferetsplejeloven (lov nr. 141/1961). De særlige regler, der finder anvendelse på sager vedrørende børn under 15 år, er fastsat i lov om ungdomsretspleje (lov nr. 2018/2003).

Sager vedrørende børn under 15 år behandles af ungdomsdomstole (specialiserede dommere ved de almindelige domstole). Disse specialiserede dommere modtager uddannelse for at få detaljeret kendskab til de regler, der finder anvendelse på sådanne sager, og til den fremgangsmåde, der skal følges over for lovovertrædere under 15 år. Offentlige anklagere og retshåndhævelsespersonale skal også have modtaget særlig uddannelse i håndtering af unge.

Sagen indledes efter anmodning fra anklagemyndigheden eller fra domstolen af egen drift. Ud over barnet omfatter sagen myndigheden til social og retlig beskyttelse af børn, barnets retlige repræsentanter eller værgere, de personer, som har fået overdraget forældremyndigheden over barnet, samt andre personer, hvis rettigheder og forpligtelser skal afgøres i sagen. Hvis anmodningen om indledning af en retssag er indgivet af anklagemyndigheden (dvs. hvis sagen ikke blev indledt af retten af egen drift), er anklagemyndigheden også involveret i sagen. I sagen skal barnet have en værgen, som er advokat.

Hvis et barn under 15 år begår en lovovertrædelse, der ellers ville være strafbar, træffer en ungdomsdomstol de nødvendige korrigerende foranstaltninger. En domstol kan pålægge barnet en pædagogisk forpligtelse (f.eks. for — på en måde, der står i et rimeligt forhold til barnets midler — at kompensere for den forvoldte skade, til — i sin fritid og ulønnet — at udføre en almennyttig aktivitet), en pædagogisk begrænsning (f.eks. til ikke at opsøge bestemte personer, ikke at besøge bestemte steder, ikke at deltage i hasardspil eller ikke at bruge afhængighedsskabende stoffer osv.), eller den kan udstede en formaning med en advarsel, anbringe barnet i et terapeutisk, psykologisk eller andet passende forløb på en ungdomsinstitution, anbringe barnet under tilsyn af en tilsynsværge eller i beskyttende pleje eller beskyttende lægebehandling. En domstol kan vælge ikke at pålægge foranstaltninger, hvis erfaringerne med selve retssagen har været tilstrækkelige til at forebygge enhver ulovlig aktivitet i fremtiden.

Medmindre en ungdomsdomstol træffer anden afgørelse, behandles sager vedrørende børn under 15 år i lukkede retsmøder. I sagen lægges der vægt på beskyttelsen af barnets privatliv. Resultatet af sagen kan offentliggøres i de offentlige medier, når afgørelsen er blevet endelig (uden at nævne barnet eller de andre deltagere).

b) Børn over 15 år som gerningsmænd til strafbare handlinger

Sager vedrørende unge er også reguleret af loven om ungdomsretspleje. Med "ung" menes en person, der er fyldt 15 år på tidspunktet for begåelsen af den strafbare handling (benævnes som "forseelse" (*provinění*), når det drejer sig om unge), men som endnu ikke er fyldt 18 år. Unge er strafferetligt ansvarlige, men kun forudsat at deres intellektuelle og moralske modenhed på det tidspunkt, hvor handlingen blev begået, gjorde det muligt for dem at anerkende den ulovlige karakter af deres handlinger og kontrollere dem.

Unge skal have en advokat fra det tidspunkt, hvor der træffes foranstaltninger efter loven om ungdomsretspleje eller foranstaltninger efter strafferetsplejeloven (herunder uopsættelige eller uomstødelige foranstaltninger) mod dem, medmindre det er umuligt at udsætte gennemførelsen af sådanne foranstaltninger og underrette advokaten herom.

Sager vedrørende unge behandles af ungdomsdomstole (specialiserede dommere ved de almindelige domstole). Ifølge loven om ungdomsretspleje kan en ungdomsdomstol træffe foranstaltninger over for unge, f.eks.:

- pædagogiske foranstaltninger (tilsyn under en tilsynsværge, tilsynsprogram, pædagogiske forpligtelser, pædagogiske begrænsninger og formaning med en advarsel)
- beskyttelsesforanstaltninger (beskyttende lægebehandling, sikker forebyggende tilbageholdelse, beslaglæggelse af genstande, beslaglæggelse af en del af vedkommendes ejendom og beskyttelse i institution)
- strafferetlige foranstaltninger (samfundstjeneste, økonomiske foranstaltninger, suspension af økonomiske foranstaltninger, konfiskation, forbud mod visse aktiviteter, forbud mod hold og opdræt af dyr, udvisning, frihedsberøvelse i hjemmet, forbud mod indrejse til sportsbegivenheder, kulturelle og andre sociale begivenheder, frihedsstraf betinget i en prøveperiode (betinget straf), frihedsstraf betinget i en prøveperiode med tilsyn, ubetinget frihedsstraf)

Foranstaltningerne skal tage hensyn til den unge lovovertræders personlighed, personens alder og intellektuelle og moralske modenhed, helbredstilstand samt hans eller hendes personlige, familiemæssige og sociale situation, og de skal stå i et rimeligt forhold til den begåede handlingens karakter og alvor.

Når det drejer sig om unge, skal sagen føres på en sådan måde, at deres psyke ikke påvirkes negativt, og — på grund af deres alder — bringer deres følelsesmæssige og sociale udvikling i fare. De myndigheder, der er involveret ifølge loven om ungdomsretspleje, samarbejder med den kompetente myndighed for social og retlig beskyttelse af børn og med kriminalforsorgen og mæglingstjenesten. De myndigheder, der er involveret ifølge loven om ungdomsretspleje, er altid forpligtet til at rådgive den unge om dennes rettigheder på en alderssvarende måde og give dem enhver mulighed for at udøve dem.

Den juridiske repræsentant eller værgeren for den unge har ret til at repræsentere den unge, navnlig til at vælge en advokat for ham eller hende, fremsætte forslag på vegne af den unge, indgive ansøgninger og træffe afhjælpende foranstaltninger på vegne af den unge. Den retlige repræsentant har også ret til at deltage i sager, hvori den unge ifølge loven kan deltage. Hvis det er til fordel for den unge, kan den retlige repræsentant eller værgeren også gøre disse rettigheder gældende mod den unges vilje. Den retlige repræsentant eller den

mindreåriges værge har også ret til at stille de afhørte personer spørgsmål, få indsigt i sagsakterne med undtagelse af protokollen om hemmelige vidners stemmeafgivelse og personoplysninger, til at tage uddrag og noter fra dem og til at tage kopier af sagsakter eller dele heraf for egen regning.

I sagen lægges der vægt på beskyttelsen af den mindreåriges personoplysninger. Navnlig må oplysninger, der kan føre til, at den unges identitet bekendtgøres, ikke offentliggøres uden lovhjemmel. Alle involverede myndigheder (politimyndigheder, offentlige anklagere, dommere, embedsmænd fra kriminalforsorgen og mæglingstjenesten samt socialarbejdere skal have modtaget særlig uddannelse i at arbejde med unge. I princippet føres sagen for lukkede døre.

c) Børn som skadelidte (ofre for forbrydelser)

Lovgivningen sonderer mellem skadelidte og ofre for forbrydelser. Strafferetsplejeloven definerer skadelidte som personer, der har lidt legemsbeskadigelse, tab eller immateriel skade som følge af en strafbar handling, eller på bekostning af hvem gerningsmanden har haft fordel af at begå den strafbare handling. Skadelidte har en række rettigheder, herunder retten til at fremlægge yderligere beviser, få indsigt i sagsakterne, deltage i hovedhøringen og til at udtale sig om sagen forud for sagens afslutning. Både fysiske og juridiske personer kan være skadelidte.

Siden 2013 har der i Tjekkiet været særlovgivning (lov om ofre for kriminalitet nr. 45/2013) vedrørende rettighederne hos ofre for strafbare handlinger, som ud over den skadelidtes rettigheder fremhæver den særligt skånsomme tilgang til ofre for kriminelle aktiviteter og giver dem en række rettigheder, der kan bidrage til at afbøde virkningerne af den kriminelle handling på ofrenes liv. I dette tilfælde forstås ved ofre fysiske personer, der har lidt (eller ville have lidt) legemsbeskadigelse, tab eller immateriel skade som følge af en strafbar handling, eller på bekostning af hvem gerningsmanden har haft (eller ville have haft) fordel af at begå den strafbare handling. Ofrenes særlige rettigheder omfatter navnlig særlig støtte, retten til information, beskyttelse mod overhængende fare, beskyttelse af privatlivets fred, beskyttelse mod sekundær skade og økonomisk bistand. Ofre har også ret til at blive ledsaget af en rådgiver med tavshedspligt under straffesagens forløb. Rådgivere med tavshedspligt er personer, som ofrene selv vælger med henblik på at opnå psykologisk støtte.

I henhold til denne særlovgivning betragtes personer under 18 år som særligt sårbare ofre og tildeles derfor en række rettigheder ud over rettighedernes som skadelidte i straffesager og ud over ofres rettigheder i almindelighed. Særligt sårbare ofres rettigheder omfatter gratis bistand. I princippet skal deres anmodninger om at forhindre kontakt med gerningsmanden og om, at afhøringen forud for retssagen gennemføres af en person af samme eller af det modsatte køn, imødekommes. Afhøringen af sårbare ofre forud for retssagen gennemføres af uddannede personer og i lokaler, der er indrettet eller tilpasset til dette formål. Hvis offeret er et barn, ledes afhøringen forud for retssagen altid af en person, der er uddannet hertil, medmindre der er tale om en hasteforanstaltning, og der ikke kan findes en uddannet person (se nedenfor om samtaler med børn).

d) Børn som vidner til strafbare handlinger

Lovgivningen indeholder undtagelser for så vidt angår afhøring af personer under 18 år, der har været vidne til strafbare handlinger. Børn, der skal afhøres, skal oplyses om deres ret til at nægte at vidne og om deres pligt til at tale sandt og til ikke at skjule noget. Samtidig skal børn informeres om konsekvenserne af falske vidneudsagn. Da børn under 15 år ikke kan holdes strafferetligt ansvarlige, informeres de ikke om konsekvenserne af falske vidneudsagn. Disse oplysninger skal gives på en måde, der passer til barnets alder samt til barnets intellektuelle og moralske modenhed. Det er klart, at afhøringerne skal gennemføres under hensyntagen til barnets alder og intellektuelle niveau.

Hvis børn afhøres om omstændigheder, som kan have en negativ indflydelse på deres psykologiske og moralske udvikling på grund af deres alder, skal samtalen gennemføres med særlig omhu, og indholdet heraf skal behandles på en sådan måde, at det undgås, at det er nødvendigt at gentage afhøringen under den videre procedure.

Myndigheden for social og retlig beskyttelse af børn eller enhver anden person med erfaring inden for ungdomspædagogik, som kan bidrage til, at afhøringen gennemføres på en skånsom måde, indbydes til at deltage i afhøringen. Forældre kan også indbydes til at deltage, hvis deres tilstedeværelse kan bidrage til, at samtalen gennemføres på en skånsom måde.

Som hovedregel afhøres børn i særlige rum, der skal skabe en venlig og hjemlig atmosfære, som gør det lettere at etablere kontakt med barnet. Afhøringer foretages af særligt uddannede politifolk. Børn under 18 år kan kun stilles spørgsmål gennem en politimyndighed, så de beskyttes mod uhensigtsmæssige spørgsmål fra personer uden særlig uddannelse.

Senere i sagsforløbet må barnet kun afhøres igen, hvis det er nødvendigt. I henhold til en retsafgørelse er det i forbindelse med retssager muligt at fremlægge beviser ved at læse referater eller ved at afspille video- eller lydoptagelser af afhøringen ved hjælp af videokonferenceudstyr.

For personer under 18 år lægger lovgivningen også vægt på beskyttelse af personoplysninger og privatlivets fred. Ifølge strafferetsplejeloven må ingen i forbindelse med en strafbar handling på nogen måde offentliggøre oplysninger, der gør det muligt at fastslå identiteten af en skadelidt (et offer), der er under 18 år. Det er også forbudt at offentliggøre billeder, video- eller lydoptagelser eller andre oplysninger om forløbet af retssagen eller et offentligt retsmøde, der gør det muligt at fastslå den skadelidtes (offerets) identitet. Endelige domme må ikke offentliggøres i medierne med angivelse af den skadelidtes navn(e), efternavn og bopælsadresse. Afdelingens præsident kan under hensyntagen til den skadelidte og til arten og karakteren af den begåede strafbare handling træffe afgørelse om yderligere begrænsninger med hensyn til offentliggørelse af en endelig dom for at sikre en passende beskyttelse af den skadelidtes interesser. Overtrædelser af disse forpligtelser retsforfølges.

4. Adoption

Adoption kan beskrives som accept af en andens barn som dit eget, hvilket adskiller det fra andre juridiske begreber, der fastslår forældreskab. Adoption kan kun finde sted som følge af en retsafgørelse.

Den civile lovbog (lov nr. 89/2012) fastsætter følgende betingelser for adoption:

- Adoption er ikke mulig mellem slægtninge i et slægtskabsforhold og mellem søskende (undtagen surrogatmoderskab).
- Der skal være en passende aldersforskel (normalt mindst 16 år) mellem adoptanten og det adopterede barn.
- Der kræves samtykke fra barnet, hvis det er over 12 år, eller fra værger, hvis der er tale om yngre børn.
- Adoptionsreglerne tillader adoption af mindreårige, der ikke har opnået fuld rets- og handleevne.
- Forældrenes samtykke skal afgives personligt til retten. Samtykke til adoption kan trækkes tilbage i op til tre måneder fra den dag, det blev givet (i visse tilfælde er det muligt at trække det tilbage senere). Forældrens samtykke er ikke påkrævet, hvis forældrens opholdssted er ukendt, hvis betingelserne for at begrænse vedkommendes rets- og handleevne er opfyldt, og hvis de ikke viser nogen interesse i barnet eller er blevet frataget deres forældrerettigheder og -forpligtelser (herunder retten til at give samtykke til adoption af barnet) af en domstol.
- Forældremyndighed forud for adoption. Kun forældremyndighed, der er tildelt i medfør af en retsafgørelse, anses for relevant, i hvilket tilfælde retten først kan træffe afgørelse om forældremyndighed efter tre måneder efter den dag, hvor en forælder har givet sit samtykke til adoption. Retten træffer først afgørelse om at overdrage forældremyndigheden til adoptanten forud for adoptionen efter at have foretaget en undersøgelse af barnets og adoptantens gensidige egnethed.
- Retsafgørelse vedrørende adoption Ud over ovenstående skal retten efterprøve, at forholdet mellem adoptanten og den adopterede svarer til forholdet mellem en forælder og et barn, eller at der i det mindste er grundlag for et sådant forhold. Adoptionen af barnet skal være i overensstemmelse med dets rettigheder.

Konsekvenserne af adoptionen er følgende:

- De tidligere eksisterende relationer mellem barnet og dets biologiske familie forsvinder, mens der opstår nye relationer mellem den adopterede og adoptanten og deres pårørende. I medfør af domstolens afgørelse om adoption indføres adoptanten i de personlige attester.
- Den adopterede opnår status som barn af sin adoptant eller sine adoptanter. Den adopterede og adoptanten/adoptanterne har de samme rettigheder og forpligtelser som de rettigheder og forpligtelser, der følger af det naturlige forældre-barn-forhold.
- I tilfælde af en ændring af efternavn kan den adopterede have et sammensat efternavn.

■ Sidste opdatering: 26/04/2024

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af de respektive EU-lande. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Europa-Kommissionen påtager sig ingen form for ansvar for oplysninger eller data, der optræder i nærværende dokument, eller hvortil der henvises heri. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.